

СПАДЩИНА УКРАЇНСЬКИХ МАТЕМАТИКИНЬ

Є.В. КИЯНИЦЯ, О.О. КУБАЙЧУК

Світова статистика свідчить про те, що лише 28 відсотків науковців — жінки, згідно з даними Інституту статистики ЮНЕСКО. Проте, Україна демонструє прогресивні тенденції в цьому питанні, адже кількість жінок серед науковців сягає 46 відсотків, що дозволяє посісти 12 місце в рейтингу за цим показником серед 41 країн світу [1]. На жаль, більшість населення України навіть не цікавиться вкладом українських жінок у науку, тому ця тема є дуже актуальною і ми маємо її розглянути. Прикладом визначних українських науковиць у сфері математики є:

1. Софія Олександрівна Яновська

Народилась 31 січня 1896, впровадила новий напрям у науковому дослідженні, формуючи власну школу методології наукового знання. Вона поєднувала теоретичні дослідження з популяризацією наукових знань, викладання особливостей математичної логіки з метою зробити досягнення науки доступними для широкої аудиторії [2]. Науковиця має більш ніж 40 друкованих наукових робіт. Акцентуючи на питаннях методології математики та логіки, Софія Олександрівна здійснила значний внесок у підвищення рівня математичної освіти та культури в нашій країні.

2. Клавдія Яківна Латишева

Народилась 14 березня 1897 року, науковиця математикиня, перша українка, яка захистила дисертацію та ступінь кандидата фізико-математичних наук. Одне з її найбільших досягнень — метод Фробеніуса-Латишевої для розв'язання систем диференціальних рівнянь з частинними похідними [3, ст. 317]. Суть методу полягає в розкладанні шуканих функцій у ряди за малим параметром. Цей метод дозволяє знаходити точні або наближені розв'язки ДРЧП, які не можна розв'язати аналітично іншими методами.

3. Катерина Логвинівна Ющенко

Народилась 8 грудня 1919 року, вчена у галузі кібернетики та доктор фіз-мат. наук. Членкиня Міжнародної академії комп'ютерних наук, дворазова лауреатка Державної винагороди України, винагороди НАН України імені Глушкова, а також нагороджена орденом Княгині Ольги. Катерина Ющенко є автором першої мови програмування “Адресна мова програмування”, розробила перші програми для першого комп'ютера

створеного в НАН України. Протягом 40 років роботи в Інституті кібернетики віддавалася створенню школи теоретичного програмування. Її “Адресна мова програмування” випередила на час свого виникнення такі відомі мови, як Фортран, Кобол і Алгол. Її дослідження були одними з перших кроків у створенні штучного інтелекту, а на базі “Адресної мови програмування” були створені перші програми розпізнавання образів, включаючи геометричні фігури та символи. На жаль, радянська влада перервала розвиток цієї мови, заборонивши подальше дослідження та публікацію наукових робіт з цього напрямку. Однак “Адресну мову програмування” використовували у пострадянських країнах ще понад 10 років після цього. [4, сл.7]

4. Ольга Арсенівна Олійник

Народилась 2 липня 1925 року, видатна вчена-математик. Вона здобула вищу освіту з відзнакою в мехматі, де навчалась під керівництвом професора Софії Яновської. Її активну наукову діяльність охопили такі галузі, як диференціальні рівняння, фізика рідин та газів у пористих середовищах, математична теорія пружності та топологія. Напрацювання Ольги визнані не лише в Україні, але й за її межами, вона отримала численні нагороди та визнання за свої досягнення. Також її науковий внесок був відзначений іноземними науковими установами, зокрема Італійською Академією наук та Единбурзьким королівським товариством у Великобританії. Понад 350 наукових праць належать Ользі Арсенівні, також підготовка 56 кандидатів та 14 докторів наук. [2]

5. Сита Галина Миколаївна

Народжена 29 січня 1940 року, є видатною науковицею в галузі математики та відомим фахівцем в теорії випадкових процесів та функціональних просторах. Вона спеціалізується на дослідженні граничних теорем теорії випадкових процесів та асимптотичних оцінок мір у функціональних просторах. Її науковий доробок налічує понад 25 публікацій, які роблять значний внесок у теорію ймовірностей. Також, поза науковою сферою, Галина сита відзначається активною діяльністю в увіковіченні пам'яті великих українських математиків. Її внесок у вивчення історії математики надзвичайно значний, що підтверджується понад 50 публікаціями в цій галузі.[2]

6. Дубинчук Олена Степанівна

Народжена 21 травня 1919 року, відома як талановитий математик, науковець і педагог. Вона проявляла зацікавленість у проблемах теорії й історії педагогіки, методиках викладання математики в школах і професійних училищах, організації навчально-виховного процесу, міжпредметних зв'язках та індивідуалізації навчання. Велику увагу приділяла розробці концепції математичної освіти в Україні. Дубинчук була автором

понад двохсот наукових праць, включаючи підручники, навчальні посібники, збірники задач, тематично-поурочні плани та статті. Її концепція безперервної професійної освіти, ґрунтуючись на сучасних освітніх трендах, водночас враховувала й унікальні потреби та перспективи розвитку української держави, роблячи значний внесок у цю сферу. Крім того, вона є авторкою кількох підручників, які використовуються в навчальних закладах України та поза її межами. [5]

Висновок

Це лише декілька прикладів з багатьох видатних українок, які зробили значний внесок у розвиток математики. Їхня спадщина є свідченням їхньої інтелектуальної сили, стійкості та відданості своїй справі. На прикладах вищезгаданих дослідниць ми можемо побачити, що вони зробили значний внесок у розвиток математичної науки на території України. Нам слід знайомитись з іншими українськими науковицями, популяризувати їхні здобутки та розповідати про них світові. Це не лише сприятиме розвитку науки в Україні, але й дасть змогу новим поколінням українців пишатися своїми співвітчизницями та черпати з їхніх досягнень натхнення для власних звершень.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Європейський Благодійний Фонд “Єдність за майбутнє”. *Це зробили вони. Цікаві факти про жінок у науці до Всесвітнього дня науки* [вебресурс]. URL: <https://www.ednist-fond.com.ua/2019/11/08/women-in-science/>.
- [2] Гульман Олександр Володимирович. *Жінки - математики України - 2018 рік* [вебресурс]. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01000pr4-86d5.doc.html>.
- [3] Історія освіти, науки і техніки в Україні. *Матеріали XIV Всеукраїнської конференції молодих учених та спеціалістів, 17 травня 2019 р.* - Київ: 2019. - С. 317-320 [електронний ресурс]. URL: <https://dnsgb.com.ua/assets/files/2023/08/obkl-zbirnyk-konf-2019.pdf>.
- [4] Кучинська Т. В. *Жінки-математики в колі часу* [презентаційні матеріали]. URL: https://uu.edu.ua/upload/0svita/Navch_metod_d_t/Cikavo_pro_disciplini/Zhinki_v_matematici.pptx.
- [5] Олена Степанівна Дубинчук (1919 – 1994), *видатний науковець-педагог, до 100-річчя від дня народження*. Київ: Інститут педагогічної освіти й освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2019. - С. 5-25 [електронний ресурс]. URL: https://lib.iitta.gov.ua/716896/1/Dubynchuk_buklet2019.pdf.

КПІ ім. Ігоря Сікорського, Київ, Україна
Email address: kiyanitsa.elizaveta@111.kpi.ua